

2. Δεξιότητες γραπτού λόγου

Κατανόηση Γραπτού Λόγου

Μαρία Αντωνίου & Ασπασία Λιβιέρη
Διδασκαλείο Νέας Ελληνικής
Πανεπιστήμιο Αθηνών

1. Εισαγωγή

Η Κατανόηση Γραπτού Λόγου (στο εξής ΚΓΛ) είναι από τις πλέον μελετημένες και σημαντικές δεξιότητες, δεδομένου ότι ένα μεγάλο μέρος των γλωσσικών εισαγομένων, ιδιαίτερα στα σχολικά χρόνια, προέρχεται από τον γραπτό λόγο. Επιπλέον, η ΚΓΛ ως προσληπτική δεξιότητα αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη και των παραγωγικών δεξιοτήτων. Θα πρέπει, επομένως, να δοθεί η δέουσα προσοχή στη διδασκαλία της, καθώς δεν αποτελεί μόνο έναν από τους διδακτικούς μας στόχους αλλά συμβάλλει καθοριστικά στη γλωσσική ανάπτυξη στο σύνολό της.

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστούν τα βασικότερα θέματα που αφορούν στη διδασκαλία της συγκεκριμένης δεξιότητας με απώτερο στόχο να αξιοποιηθούν τα θεωρητικά δεδομένα στη διδακτική πράξη. Κατ' αρχάς θα επιχειρήσουμε να δείξουμε σε τι ακριβώς συνίσταται η κατανόηση γραπτού λόγου και πώς διαβαθμίζεται ανά επίπεδο γλωσσομάθειας. Στη συνέχεια θα εστιάσουμε στις τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι διδάσκοντες και στις στρατηγικές που μπορούν να αναπτύξουν οι μαθητές σε κάθε στάδιο ανάγνωσης. Τέλος, θα ακολουθήσει διδακτική εφαρμογή ως δείγμα αξιοποίησης των θεωρητικών δεδομένων στη διδασκαλία.

2. Προσδιορισμός της δεξιότητας ΚΓΛ

Για τους περισσότερους ο ορισμός της ΚΓΛ θα μπορούσε να θεωρηθεί αυτονόητος. Αν όμως λάβουμε υπόψη μας τις περίπλοκες γνωστικές διεργασίες που περιλαμβάνει και τους τρόπους με τους οποίους αυτές συνδυάζονται και αλληλεπιδρούν, όπως επίσης και την ποικιλία των κειμένων που μπορεί να συναντήσει ένας μαθητής αλλά και τους εκάστοτε αναγνωστικούς στόχους που μπορεί να θέσει, θα αντιληφθούμε όχι μόνο ότι αυτό δεν ισχύει, αλλά κι ότι θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να δώσουμε έναν συνοπτικό και ταυτόχρονα πλήρη ορισμό για την ΚΓΛ.

Όσον αφορά το γνωστικό κομμάτι της ΚΓΛ, αρκεί να αναφέρουμε ότι για την κατανόηση ενός κειμένου απαιτούνται τόσο χαμηλότερου όσο και υψηλότερου επιπέδου γνωστικές διεργασίες. Συγκεκριμένα, οι πρώτες αφορούν στην αναγνώριση της λέξης, τη συντακτική επεξεργασία (με τη χρήση γραμματικών πληροφοριών) και τη σημασιολογική κωδικοποίηση σε επίπεδο πρότασης¹ (τη δημιουργία σημασίας προτασιακού επιπέδου από τις σημασίες των λέξεων και τις γραμματικές πληροφορίες). Οι δεύτερες, οι υψηλότερου επιπέδου διεργασίες, περιλαμβάνουν τον σχηματισμό ενός κειμενικού μοντέλου από τον αναγνώστη (προκειμένου να κατανοήσει σε τι αναφέρεται το κείμενο), τη διαμόρφωση ενός καταστασιακού μοντέλου (δηλαδή πώς αποφασίζει να ερμηνεύσει το κείμενο), τις υποθέσεις/συνεπαγωγές που κάνει (inferencing), τις διεργασίες που ελέγχουν το πού θα

¹ Αποδίδουμε τον αγγλικό όρο: semantic proposition encoding (Grabe 2009:21).

κατευθύνει την προσοχή του και τις στρατηγικές που θα χρησιμοποιήσει. Και οι δύο τύποι διεργασιών, λειτουργούν ταυτόχρονα και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους σε ορισμένα σημεία, αν και θα ήταν υπεραπλούστευση να θεωρήσουμε ότι όλες οι διεργασίες αλληλεπιδρούν μεταξύ τους συνεχώς (Grabe 2009:21-22). Γενικά, αυτό που γίνεται εύκολα αντιληπτό είναι ότι τόσο οι ίδιες οι διεργασίες όσο και οι μεταξύ τους σχέσεις είναι ιδιαίτερα περίπλοκες.

Επιπλέον, όπως ήδη αναφέρθηκε, η ανάγνωση επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως οι επικοινωνιακές περιστάσεις, ο τύπος ή το είδος του κειμένου² και οι αναγνωστικοί στόχοι. Αρκεί να σκεφτούμε πώς διαβάζουμε

- μία πινακίδα (για να προσανατολιστούμε ή να φτάσουμε στον προορισμό μας)
- έναν τηλεφωνικό κατάλογο ή ένα πρόγραμμα τηλεόρασης (για να εντοπίσουμε συγκεκριμένη πληροφορία)
- μία εφημερίδα (για να ενημερωθούμε),
- ένα λογοτεχνικό βιβλίο (για να ψυχαγωγηθούμε),
- ένα επιστημονικό κείμενο (για να μάθουμε κάτι ή για να αντλήσουμε στοιχεία για τη σύνθεση μιας εργασίας)

για να αντιληφθούμε ότι η ΚΓΛ δεν είναι κάτι μονοδιάστατο και ότι δεν υπάρχει μόνο ένας τύπος ανάγνωσης (Grabe 2009:5-10).

Ειδικότερα, με βάση τους αναγνωστικούς στόχους η ανάγνωση διακρίνεται σε *προσεκτική* (careful) ή *ταχεία/επιλεκτική* (expeditious) επιτελούμενη σε *τοπικό* (local) ή *γενικό* (global) *επίπεδο* (Urquhart & Weir 1998, Weir & Khalifa 2008).

Η *ανάγνωση σε τοπικό επίπεδο* αφορά στη μικροδομή, δηλαδή στην κατανόηση της σημασίας εντός των ορίων της πρότασης και περιλαμβάνει τις χαμηλότερου επιπέδου διεργασίες της αποκωδικοποίησης (αναγνώριση λέξης, λεξική πρόσβαση και συντακτική επεξεργασία) και του καθορισμού σημασίας σε επίπεδο πρότασης, που ήδη αναφέρθηκαν (Weir & Khalifa 2008:5).

Η *ανάγνωση σε γενικό επίπεδο* αφορά στη μακροδομή, δηλαδή στην κατανόηση της σημασίας πέρα από τα όρια της πρότασης σε επίπεδο παραγράφων και κειμένου. Αυτό που μας ενδιαφέρει εδώ είναι οι σχέσεις ανάμεσα στις ιδέες που αναπαρίστανται σε συμπλέγματα σημασιών (Weir & Khalifa 2008:4).

Η *προσεκτική ανάγνωση* είναι αργή, λέξη προς λέξη ανάγνωση (linear) που προχωράει σταδιακά (incremental) και αποσκοπεί στο να εξαγάγει ο αναγνώστης ολοκληρωμένα

² Για τη διάκριση των όρων τύπος και είδος κειμένου βασιστήκαμε στο *Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην υποχρεωτική εκπαίδευση (Δημοτικό & Γυμνάσιο): Οδηγός για τον εκπαιδευτικό* (2011:213-214). Συγκεκριμένα, με τον όρο είδος κειμένου (genre) αναφερόμαστε στην κατηγοριοποίηση των κειμένων σύμφωνα με τις συμβάσεις με τις οποίες συγκροτείται το κείμενο. Ως παραδείγματα κειμενικών ειδών θα μπορούσαμε ενδεικτικά να αναφέρουμε τη συνέντευξη, το βιογραφικό σημείωμα, τις ειδήσεις, τα λογοτεχνικά έργα, τα δημοσιογραφικά άρθρα, τις συνταγές μαγειρικής κ.ά. Με τον όρο τύπος κειμένου αναφερόμαστε στην κατηγοριοποίηση των κειμένων με βάση τα εσωτερικά τους χαρακτηριστικά, δηλαδή τη γλώσσα που χρησιμοποιείται και τη σχηματική τους δομή. Βασικοί κειμενικοί τύποι είναι: η περιγραφή, η αφήγηση και η επιχειρηματολογία. Θα πρέπει, ωστόσο να σημειώσουμε ότι οι όροι τύπος και είδος κειμένου δεν χρησιμοποιούνται πάντοτε με την ίδια ακριβώς σημασία στη βιβλιογραφία. Για παράδειγμα, στις Χατζηλουκά-Μαυρή & Ιορδανίδου (2009:122-147) οι όροι χρησιμοποιούνται αντίστροφα. Εδώ όμως λόγω του ότι το υλικό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς επιλέξαμε να βασιστούμε στο Πρόγραμμα Σπουδών προς αποφυγή σύγχυσης.

νοήματα από το κείμενο. Αυτό μπορεί να γίνει σε τοπικό ή γενικό επίπεδο, δηλαδή εντός ή πέραν των ορίων της πρότασης και έως το επίπεδο του κειμένου στο σύνολό του (Weir & Khalifa 2008:5).

Η *προσεκτική ανάγνωση σε τοπικό επίπεδο* περιλαμβάνει επεξεργασία σε επίπεδο αποκωδικοποίησης, έως ότου καθοριστεί η βασική σημασία μιας λογικής πρότασης (proposition). Ίσως μάλιστα να είναι απαραίτητες και ορισμένες συνεπαγωγές (inferencing) σε τοπικό επίπεδο για τη δημιουργία ενός νοητικού μοντέλου σε επίπεδο σύνθετης/επαυξημένης πρότασης (enriched sentence level). Ωστόσο, δεν απαιτεί κάθε νέα πληροφορία να ενσωματώνεται σε μία μεγαλύτερη σημασιακή αναπαράσταση (Weir & Khalifa 2008:8). Αυτού του τύπου την ανάγνωση χρησιμοποιούμε, για παράδειγμα, όταν κάνουμε υποθέσεις σε επίπεδο λέξης, δηλαδή όταν προσπαθούμε να συναγάγουμε τη σημασία μιας άγνωστης λέξης από τα συμφραζόμενα ή μιας γνωστής λέξης, όταν είναι ομόγραφη, αμφίσημη ή αναφέρεται σε μια οντότητα, όπως στην περίπτωση των αντωνυμιών (βλ. Weir & Khalifa 2008:6).

Η ειδοποιός διαφορά της *προσεκτικής ανάγνωσης σε γενικό επίπεδο* είναι ότι ο αναγνώστης προσπαθεί να χειριστεί τις περισσότερες πληροφορίες του κειμένου. Δέχεται την οργάνωση του συγγραφέα και προσπαθεί να συνθέσει μια μακροδομή βάσει των περισσότερων πληροφοριών που έχει προσλάβει. Επίσης αποφασίζει να διαβάσει το κείμενο με πολύ μεγάλη προσοχή (καθώς η ανάγνωση συνοδεύεται και από τον έλεγχο της διαδικασίας). Κατά κανόνα διαβάζει το κείμενο από την αρχή ως το τέλος επιτελώντας τις γνωστικές διεργασίες που ήδη αναφέρθηκαν, ενσωματώνοντας τις νέες πληροφορίες σε ένα νοητικό μοντέλο και ίσως δημιουργώντας τελικά μια οργανωμένη αναπαράσταση του κειμένου στο σύνολό του, όπου το απαιτεί ο αναγνωστικός του στόχος (Weir & Khalifa 2008:8).

Το επίπεδο δε επεξεργασίας γίνεται πιο απαιτητικό, όταν ο αναγνώστης προσπαθεί να κατανοήσει πώς σχετίζονται μεταξύ τους ιδέες και λεπτομέρειες σε ολόκληρο το κείμενο. Σε αυτή την περίπτωση, δεν έχει μόνο να κατανοήσει τα νοήματα σε επίπεδο μικρο- και μακροδομής αλλά και το πώς αυτά συνδέονται μεταξύ τους. Αυτό επίσης απαιτεί μία λέξη προς λέξη, πολύ προσεκτική ανάγνωση και ίσως και επανειλημμένη ανάγνωση ολόκληρου του κειμένου ή έστω εκείνων των σημασιών που σχετίζονται με το στόχο του. Κατά πάσα πιθανότητα σε αυτό τον τύπο ανάγνωσης που αποσκοπεί συνήθως στην εκμάθηση (“reading to learn”), κατά την οποία ο αναγνώστης θα πρέπει να κατανοήσει νέες αλλά και δεδομένες πληροφορίες, απαιτούνται όλα τα είδη επεξεργασίας (αναγνώριση της λέξης, λεξική πρόσβαση, συντακτική επεξεργασία, καθορισμός νοήματος σε επίπεδο απλής και σύνθετης πρότασης, συνεπαγωγές, δημιουργία ενός νοητικού μοντέλου, δηλαδή ενσωμάτωση νέων πληροφοριών και εμπλουτισμός του νοήματος, και τέλος δημιουργία μιας οργανωμένης αναπαράστασης του κειμένου ή και άλλων κειμένων) (Weir & Khalifa 2008:4,8). Επίσης, στην *ανάγνωση για εκμάθηση* ο αναγνώστης θα πρέπει να μπορεί να αναγνωρίζει την οργάνωση και τον σκοπό ενός κειμένου, να διακρίνει τις βασικότερες από τις δευτερεύουσες ιδέες και τις ουσιώδεις από τις επουσιώδεις πληροφορίες, να αντιλαμβάνεται και να οργανώνει τις πληροφορίες του κειμένου σε ένα νοητικό πλαίσιο και να κατανοεί ρητορικές λειτουργίες, όπως σχέσεις αιτίου-αποτελέσματος, σύγκρισης-αντίθεσης, επιχειρήματα κ.ά. (Cohen & Upton 2006:17, έμμεση αναφορά στους Weir & Khalifa 2008:9). Πολλές φορές μάλιστα ένας μαθητής καλείται να συνδυάσει και να

παραβάλει πληροφορίες από περισσότερα του ενός κείμενα σε επίπεδο μακροδομής, διαδικασία ιδιαίτερα απαιτητική (Weir & Khalifa 2008:9).

Η *ταχεία/επιλεκτική ανάγνωση* (expeditious reading) αποσκοπεί στον εντοπισμό συγκεκριμένης πληροφορίας σε ένα κείμενο. Διακρίνεται σε τρεις τύπους:

➤ *Επιφανειακή ανάγνωση* (skimming): είναι η ανάγνωση που αποσκοπεί στη σύλληψη του βασικού θέματος, της γενικής εντύπωσης ή/και της υπερκείμενης κεντρικής ιδέας ενός κειμένου και η οποία πραγματοποιείται σε γενικό επίπεδο και βασίζεται σε όσο το δυνατόν λιγότερες λεπτομέρειες (Weir & Khalifa 2008:5 & 7). Πρόκειται για το είδος ανάγνωσης που χρησιμοποιούμε, για παράδειγμα, όταν ξεφυλλίζουμε μια εφημερίδα ή ένα περιοδικό και ρίχνουμε μια γρήγορη ματιά για να δούμε σε ποιο θέμα αναφέρεται και αν μας ενδιαφέρει ή όταν διαβάζουμε σε ένα βιβλιοπωλείο τα οπισθόφυλλα των βιβλίων για να επιλέξουμε ποιο θα αγοράσουμε.

➤ *Σάρωση/ανίχνευση* (scanning): επιλεκτική ανάγνωση σε τοπικό επίπεδο λέξης για την επίτευξη πολύ συγκεκριμένων αναγνωστικών στόχων, όπως η αναζήτηση συγκεκριμένων λέξεων ή φράσεων, αριθμών/ποσοστών, ονομάτων, ημερομηνιών (Weir & Khalifa 2008:5 & 8). Αυτού του είδους την ανάγνωση χρησιμοποιούμε όταν, για παράδειγμα, ψάχνουμε σε ένα τηλεοπτικό οδηγό τότε προβάλλεται μια συγκεκριμένη εκπομπή ή όταν αναζητούμε ένα όνομα σε έναν τηλεφωνικό κατάλογο.

➤ *Ανάγνωση αναζήτησης* (search reading): αναζήτηση συγκεκριμένων πληροφοριών σε τοπικό ή σε γενικό επίπεδο ανάλογα με το αν η πληροφορία βρίσκεται σε μία ή περισσότερες προτάσεις. Και στα δύο επίπεδα πάντως η αναζήτηση αφορά σε λέξεις που ανήκουν στο ίδιο σημασιολογικό πεδίο με την πληροφορία-στόχο σε αντίθεση με τη *σάρωση/ανίχνευση* κατά την οποία αναζητούνται οι ίδιες οι λέξεις-στόχοι. Επίσης, η *ανάγνωση αναζήτησης* περιλαμβάνει τον εντοπισμό πληροφοριών σχετικά με προεπιλεγμένα θέματα και γι' αυτό δεν απαιτείται ο σχηματισμός μιας γενικής αναπαράστασης όλου του κειμένου, όπως συμβαίνει με την *επιφανειακή ανάγνωση* (Weir & Khalifa, 2008:5 & 8). Ως παράδειγμα *ανάγνωσης αναζήτησης* σε τοπικό επίπεδο θα μπορούσαμε να αναφέρουμε την περίπτωση δραστηριότητας κατά την οποία ζητείται από τον μαθητή να εντοπίσει μέσα στο κείμενο τη συνώνυμη μιας δεδομένης λέξης ή φράσης. Σε *γενικό επίπεδο ανάγνωση αναζήτησης* χρησιμοποιούμε, όταν διαβάζουμε έναν τουριστικό οδηγό αναζητώντας βασικές πληροφορίες για το πώς θα φτάσουμε στον προορισμό μας (μέσα μεταφοράς), πού θα μείνουμε (ξενοδοχεία, δωμάτια), πού θα φάμε (ταβέρνες, εστιατόρια), πού θα περιηγηθούμε (αξιοθέατα).

Οι διαφορετικοί τύποι ανάγνωσης που περιγράψαμε παρουσιάζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα:

	Γενικό επίπεδο	Τοπικό επίπεδο
Ταχεία/Επιλεκτική ανάγνωση	Κατανόηση του γενικού θέματος του κειμένου (skimming) Εντοπισμός προεπιλεγμένων πληροφοριών σε επίπεδο προτάσεων, παραγράφων ή κειμένου (global search reading)	Εντοπισμός προεπιλεγμένων στοιχείων, όπως ονόματα, ημερομηνίες, λέξεις, αριθμοί (scanning) Εντοπισμός λέξεων ή φράσεων του ίδιου σημασιολογικού πεδίου με την αναζητούμενη πληροφορία (local search reading)
Προσεκτική ανάγνωση	Λεπτομερής κατανόηση των βασικών ιδεών ενός κειμένου Κατανόηση του πώς οι ιδέες όλου του κειμένου σχετίζονται μεταξύ τους αλλά και με το σκοπό του συγγραφέα ή και με ιδέες άλλων κειμένων.	Επεξεργασία μιας πρότασης (αποκωδικοποίηση) για τη λεπτομερή κατανόηση της σημασίας της ή των επιμέρους στοιχείων της

Πίνακας 1: Συνοπτική παρουσίαση των τύπων ανάγνωσης

3. Η ΚΓΛ στα επίπεδα γλωσσομάθειας A1.1 – B2

Οι τύποι ανάγνωσης σχετίζονται επίσης και με το επίπεδο γλωσσομάθειας των μαθητών, καθώς εμπλέκονται διαφορετικού τύπου διεργασίες σε καθένα από αυτά. Για παράδειγμα, σε έναν αρχάριο μαθητή ο δάσκαλος θα πρέπει πρωτίστως να επιμείνει σε διεργασίες χαμηλότερου επιπέδου, όπως η αναγνώριση της λέξης (word recognition), κάτι που σε ένα μέσο ή προχωρημένο επίπεδο επιτελείται αυτόματα, προκειμένου να επιτρέψει σε άλλες υψηλότερου επιπέδου διεργασίες να τεθούν σε λειτουργία (Grabe 2009). Κι επειδή οι τύποι ανάγνωσης εξαρτώνται, όπως ήδη αναφέρθηκε, και από το κείμενο και από τον αναγνωστικό στόχο, θα πρέπει τόσο τα κείμενα όσο και οι δραστηριότητες που τα συνοδεύουν να ανταποκρίνονται στο κατάλληλο επίπεδο.

Συγκεκριμένα, για τα κείμενα και τις δραστηριότητες που θα επιλέγονται για τη διδασκαλία της ΚΓΛ θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι εξής παραμέτροι³:

Κειμενικές παράμετροι:

- **Η έκταση** (Π.χ. δεν ενδείκνυται ένα μεγάλο κείμενο για έναν αρχάριο μαθητή).
- **Τα είδη & οι τύποι των κειμένων** (Π.χ. ένα επιστημονικό άρθρο θα ήταν κατάλληλο για έναν μαθητή προχωρημένου επιπέδου).
- **Το θέμα** (Εκτός του ότι θα πρέπει να είναι σχετικό με την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των μαθητών, θα πρέπει να είναι κατάλληλο και για το επίπεδο του μαθητή. Για παράδειγμα, σε χαμηλότερα επίπεδα τα θέματα θα πρέπει να αντλούνται από το οικείο περιβάλλον του μαθητή, τη σχολική ζωή, την οικογένεια κτλ.).

Ωστόσο, ενδέχεται το ίδιο θέμα ή ο ίδιος τύπος / το ίδιο είδος κειμένου να προσφέρονται για περισσότερα του ενός επίπεδα, εφόσον το επιτρέπει ο βαθμός γλωσσικής δυσκολίας, όπως αυτός καθορίζεται από τις γλωσσικές παραμέτρους.

Γλωσσικές παράμετροι:

- **Το λεξιλόγιο** (Π.χ. το υψηλής συχνότητας λεξιλόγιο είναι κατάλληλο για τους αρχάριους, ενώ το χαμηλότερης συχνότητας για τους πιο προχωρημένους).
- **Η γραμματική** (Στα πιο χαμηλά επίπεδα θα πρέπει τα κείμενα και οι δραστηριότητες να περιλαμβάνουν πιο απλές δομές, πιο χρήσιμους και συχνόχρηστους τύπους. Για παράδειγμα, ένα κείμενο που περιέχει αρχαιόκλιτα ουσιαστικά ή υποθετικούς λόγους τρίτου είδους δεν είναι κατάλληλο για έναν αρχάριο).
- **Οι γλωσσικές λειτουργίες** (Δεν προσφέρονται όλες οι γλωσσικές λειτουργίες για όλα τα επίπεδα, ενώ κάποιες είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για συγκεκριμένα επίπεδα. Για παράδειγμα, για έναν αρχάριο θα επιλέγαμε κείμενα και δραστηριότητες που περιλαμβάνουν το *πώς συστήνομαι*, ενώ για έναν προχωρημένο το *πώς*

³ Για τις παραμέτρους επιλογής κειμένων και δραστηριοτήτων βασιστήκαμε στα εξής: Weir (2005), Weir (1993), Ur (1996) και Κοντός κ.ά. (2002:27-29).

τεκμηριώνω στοιχεία ή συσχετίζω πληροφορίες)⁴. Ωστόσο, όπως και στην περίπτωση των θεμάτων, πολλές γλωσσικές λειτουργίες μπορεί να προσφέρονται για διδασκαλία σε περισσότερα του ενός επίπεδα, εφόσον υλοποιούνται σε καθένα από αυτά από τα κατάλληλα -ως προς το ύψος και το βαθμό δυσκολίας- γλωσσικά στοιχεία.

Με βάση τις παραμέτρους αυτές καθώς και τους τύπους ανάγνωσης και τις γνωστικές διεργασίες που αυτοί περιλαμβάνουν, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, προτείνεται διαβάθμιση της ΚΓΛ ανά επίπεδο γλωσσομάθειας⁵. Αυτό θα μπορούσε να διευκολύνει τους διδάσκοντες τόσο στο να επιλέγουν κείμενα κατάλληλα για το επίπεδο των μαθητών τους ή να τα προσαρμόζουν σε αυτό, όσο και στο να σχεδιάζουν τις συνοδευτικές δραστηριότητες ανάλογα με τον αναγνωστικό στόχο και τον τύπο της ανάγνωσης στον οποίο επιθυμούν να εξασκηθούν οι μαθητές τους. Προκειμένου να καταστούν σαφέστερα όλα αυτά, παρατίθενται για κάθε επίπεδο δείγματα κειμένων.

A1.1	
Ο μαθητής μπορεί	<ul style="list-style-type: none"> • να αναγνωρίζει τα γράμματα της αλφαβήτου, κεφαλαία και μικρά • να διαβάζει και να κατανοεί τη σημασία μεμονωμένων λέξεων που έχει διδαχθεί
Παραδείγματα λέξεων	το όνομά του, κύρια ονόματα από το άμεσο περιβάλλον του, ονόματα που δηλώνουν σχέσεις συγγένειας α' βαθμού, ονόματα αντικειμένων, ζώων, κ.τ.λ.

Πίνακας 2: Η κατανόηση γραπτού λόγου στο επίπεδο A1.1

⁴ Βλ. Ιακώβου & Μπέλλα (2004), Διατμηματικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας: (1998), Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (1997).

⁵ Για τη διάκριση των επιπέδων βλ. «Εισαγωγή» Οδηγού Επιμόρφωσης.

Επίπεδο A1.1

Μεμονωμένες λέξεις από τη θεματική περιοχή
«Οικογένεια»

Γεια σας 3, σελ. 6-7

Πίνακας 3: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο A1.1

Επίπεδο A1.1

Μεμονωμένες λέξεις από τη θεματική περιοχή
«Σχολική ζωή»

Γεια σας 2, σελ. 83

Πίνακας 4: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο A1.1

A1	
Ο μαθητής μπορεί	<ul style="list-style-type: none"> να διαβάζει και να κατανοεί μεμονωμένες λέξεις ή μεμονωμένες απλές προτάσεις να εντοπίζει συγκεκριμένες πληροφορίες να παρακολουθεί τα βασικά σημεία μιας ιστορίας
Χαρακτηριστικά κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> σύντομα, απλά κείμενα σχετικά με οικεία θέματα και με οπτική υποστήριξη λεξιλόγιο βασικό, καθημερινό, πολύ υψηλής συχνότητας (π.χ. ονόματα καταστημάτων, χώρων του σχολείου, ονόματα συγκεκριμένων ειδών στα καταστήματα, αντικείμενα του σχολικού περιβάλλοντος, ονόματα οδών)
Είδη και τύποι κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> κάρτες, αγγελίες, προγράμματα (μαθημάτων, τηλεόρασης), ανακοινώσεις, προειδοποιήσεις, αφίσες, διαφημίσεις αφηγήσεις (εικονογραφημένες ιστορίες), περιγραφές, οδηγίες (χρήσης αντικειμένων ή παιχνιδιών με εικόνες)

Πίνακας 5: Η κατανόηση γραπτού λόγου στο επίπεδο A1

Επίπεδο A1
 Λέξεις και φράσεις σχετικές με αγορά τροφίμων
 Τύπος/Είδος κειμένου: Κατάλογος
 Γεια σας 2, σελ. 197, 200

1. Παρατηρώ και διαβάζω.

τυρόπιτα χυμός κρουασάν μπισκότα κουλούρι

γάλα τοστ καραμέλες σάντουιτς νερό λουκανικόπιτα

θέλω/θα ήθελα παίρνω αγοράζω

πόσο κάνει; πόσο κοστίζει;

χρήματα λογαριάζω πληρώνω

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

ΤΥΡΟΠΙΤΑ	0.73
ΚΑΣΕΡΟΠΙΤΑ	0.88
ΚΡΟΥΑΣΑΝ ΒΟΥΤΥΡΟΥ	0.73
ΤΟΣΤ (ΤΥΡΙ)	1.03
ΣΑΝΤΟΥΙΤΣ (ΤΥΡΙ - ΝΤΟΜΑΤΑ - ΜΑΡΟΥΛΙ)	1.17
ΚΟΥΛΟΥΡΙ	0.35
ΧΥΜΟΣ	0.59
ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΟ	0.73
ΝΕΡΟ	0.29
ΓΑΛΑ	0.73
ΜΠΙΣΚΟΤΑ	0.59

Πίνακας 6: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο A1

Επίπεδο Α1

Τύπος/Είδος κειμένου: Αγγελίες

Χαρίζω το ποδήλατό μου. Είναι κόκκινο και σχεδόν καινούργιο. Κάνει για παιδιά 6-7 χρονών. Αν το θέλετε, το τηλέφωνό μου είναι 210212223.

Μαρία Ιωάννου, Γ' Δημοτικού.

Χαρίζουμε 2 γατάκια. Το ένα είναι γκρι με μαύρη ουρά και το άλλο άσπρο. Είναι πολύ μικρά και πολύ όμορφα. Αγαπάς τα γατάκια; Σε περιμένουν στο σπίτι μου: Ηροδότου 35, Νέο Ηράκλειο.

Γιάννης Κωνσταντινίδης, Β' Δημοτικού.

Πίνακας 7: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Α1

Επίπεδο Α1

Τύπος/Είδος κειμένου: Ανακοίνωση

**2^ο Δημοτικό Σχολείο
Αγίας Παρασκευής
Αιγαίου 12**

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Στις 8 Μαΐου 2012 θα γίνει στο σχολείο μας έκθεση παιδικού βιβλίου. Είναι ανοιχτή για γονείς και μαθητές στο θέατρο του σχολείου από τις 10:00 το πρωί ως τις 4:00 το απόγευμα.

Οι δάσκαλοι και οι δασκάλες

**Η διευθύντρια
Ελένη Παππά**

Πίνακας 8: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Α1

A2	
Ο μαθητής μπορεί	<ul style="list-style-type: none"> • να κατανοεί το γενικό νόημα του κειμένου • να εντοπίζει συγκεκριμένες (προβλέψιμες) πληροφορίες • να βγάζει συμπεράσματα και να συνάγει αιτιακές σχέσεις με βάση πληροφορίες που περιέχονται σε περισσότερες από μία προτάσεις • να συμπεραίνει το πιθανό νόημα των άγνωστων λέξεων βάσει των συμφραζομένων
Χαρακτηριστικά κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • σύντομα και απλά κείμενα σχετικά με οικεία θέματα • απλό λεξιλόγιο • απλές γραμματικές δομές
Είδη και τύποι κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • προσωπική αλληλογραφία (σημειώματα και μηνύματα χειρόγραφα ή ηλεκτρονικά, κάρτες, προσκλήσεις) • πληροφοριακά κείμενα (ανακοινώσεις, αφίσες, διαφημίσεις, επιγραφές, τιμοκατάλογοι, ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα κ.τ.λ.) • αφηγηματικά κείμενα (παραμύθια, ιστορίες) • περιγραφές (ατόμων, γεγονότων, αντικειμένων και χώρων) • οδηγίες (χρήσης προϊόντων και παιχνιδιών)

Πίνακας 9: Η κατανόηση γραπτού λόγου στο επίπεδο A2

Επίπεδο A2
 Τύπος/Είδος κειμένου: Αφήγηση
 Γεια σας 2, σελ. 164

Διαβάζω το ημερολόγιο της Τιτιλόλας.

Χτυπάει το κουδούνι και βγαίνουμε διάλειμμα. Ωραίο είναι το μάθημα, αλλά το διάλειμμα είναι φανταστικό! Πηγαίνω στο κυλικείο και αγοράζω χυμό και τυρόπιτα.

Τρέχω, φωνάζω τους φίλους μου και παίζουμε σχοινάκι ή μπάσκετ. Μερικά παιδιά παίζουν μπάλα, αλλά πολλές φορές όλοι μαζί παίζουμε κρυφτό και κυνηγητό. Διασκεδάζουμε πολύ στο διάλειμμα!!

Τιτιλόλα

Πίνακας 10: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο A2

Επίπεδο A2

Τύπος/Είδος κειμένου: Οδηγίες κατασκευής παιχνιδιού
Γλώσσα Β' Δημοτικού, γ' τεύχος, σελ. 52

- 1 Τα παιδιά της τάξης αποφάσισαν να παρουσιάσουν στην εφημερίδα τους διάφορες ιδέες για την κατασκευή παιχνιδιών. Διάβασε παρακάτω μία από αυτές.

Λαγουδάκια στη σειρά

Τι χρειάζεστε:

- μια κόλλα χαρτί
- ψαλίδι
- χρωματιστά μολύβια.

- ✓ Διπλώνετε ένα χαρτί στα δύο.
- ✓ Το ξαναδιπλώνετε στα δύο.
- ✓ Το διπλώνετε στα δύο άλλη μια φορά.
- ✓ Ζωγραφίζετε το μισό λαγουδάκι.
- ✓ Προσέχετε, ώστε το διπλωμένο χαρτί να ανοίγει από τη δεξιά πλευρά.
- ✓ Κόβετε το λαγουδάκι γύρω γύρω.
- ✓ Ξεδιπλώνετε το χαρτί.

Ορίστε τέσσερα λαγουδάκια πιασμένα χέρι χέρι!
Τώρα μπορείτε να τα χρωματίσετε όπως θέλετε.

Πίνακας 11: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο A2

Επίπεδο A2

Τύπος/Είδος κειμένου: Πρόσκληση
Γλώσσα Γ' Δημοτικού, β' τεύχος, σελ. 43

Προς το φίλο μου Κώστα

Θα χαρώ πολύ να σε δω στο πάρτι για την ονομαστική μου εορτή που θα γίνει την Παρασκευή στις 30 Νοεμβρίου και ώρα 7μ.μ. Μένω στην οδό Κήπων 16, Αλυσούπολη

Το τηλέφωνό μου είναι 210 423 5488.

Σε περιμένω με χαρά!
Ο φίλος σου
Αντρέας

Αγαπητέ φίλε Κώστα

Σε περιμένω στη γιορτή που θα κάνω για τα γενέθλιά μου την Κυριακή στις 19 Οκτωβρίου και ώρα 6:30 το απόγευμα.

Η διεύθυνσή μου είναι: Σωκίων 98, Αλυσούπολη και το τηλέφωνό μου: 2104234567

Θα περάσουμε φανταστικά!
Η φίλη σου
Βάσια

Μελίνα, τα γενέθλιά μου εορτάζω.

Το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου γίνονται 9 ετών και σε περιμένω στη γιορτή που θα κάνω στις 7 μ.μ. Έλα να διασκεδάσουμε τρελά!

Το σπίτι μου είναι Σίφωνα 95, Αλυσούπολη.

 Η φίλη σου Μαργαρίτα

Πίνακας 12: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο A2

B1	
Ο μαθητής μπορεί	<ul style="list-style-type: none"> • να κατανοεί το γενικό νόημα του κειμένου • να διαβάζει προσεκτικά και να κατανοεί ουσιαστικές λεπτομέρειες του κειμένου • να διαβάζει προσεκτικά και να κατανοεί τη σημασία που προκύπτει από τη σχέση ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες προτάσεις • να διαβάζει προσεκτικά για να συναγάγει τη σημασία άγνωστων λέξεων από το ευρύτερο περιεχόμενο
Χαρακτηριστικά κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • κείμενα εκτενέστερα σε σχέση με το προηγούμενο επίπεδο • πιο πλούσιο λεξιλόγιο • πιο σύνθετες γραμματικές δομές
Είδη και τύποι κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • αλληλογραφία (φιλικό, επίσημο γράμμα) • πληροφοριακά κείμενα (άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, ανακοινώσεις, ενημερωτικά φυλλάδια, έντυπα) • οδηγίες (οδηγίες χρήσης, συνταγή) • περιγραφές (ανθρώπων, αντικειμένων, χώρων, γεγονότων, αντιδράσεων και επιθυμιών) • αφηγήσεις (προσωπικές ιστορίες, παραμύθια)

Πίνακας 13: Η κατανόηση γραπτού λόγου στο επίπεδο B1

Επίπεδο B1
 Τύπος/Είδος κειμένου: Περιγραφή ζώου
 Γλώσσα Β' Δημοτικού, γ' τεύχος, σελ. 70

2 Στην εγκυκλοπαίδεια μπορούμε να βρούμε πληροφορίες για διάσημους ανθρώπους, για ζώα, φυτά, μηχανές, τόπους... Διάβασε τις πληροφορίες που βρήκε ο Αρμπέν για τους λύκους.

Ο λύκος

Ο λύκος μοιάζει με μεγάλο σκύλο. Έχει ψηλά πόδια και φαρδύ πέλμα, για να μπορεί να περπατά εύκολα στο χιόνι. Κάθε μέρα περπατά ή τρέχει 8 έως 10 ώρες, για να βρει φαγητό. Βλέπει πολύ καλά στο σκοτάδι. Κυνηγά ποντίκια, λαγούς, αγριογούρουνα και άλλα ζώα. Ζει περίπου 16 χρόνια.

Οι λύκοι ζουν σε αγέλη, δηλαδή σε ομάδα με 8 έως 15 λύκους. Αγαπούν πολύ τα παιδιά τους. Τα έχουν μαζί τους για ένα χρόνο και τους μαθαίνουν πώς να επιβιώνουν. Τα λυκάκια τα φροντίζει όλη η αγέλη. Ο λύκος και η λύκαινα μένουν μαζί για όλη τους τη ζωή.

Μερικές φορές οι λύκοι τραυματίζονται ή δηλητηριάζονται από τους ανθρώπους. Αν κάποιος βρει έναν πληγωμένο ή άρρωστο λύκο, μπορεί να τον σώσει πηγαίνοντάς τον σε νοσοκομείο για ζώα. Όταν οι λύκοι συνηθίσουν πολύ τους ανθρώπους, γίνονται καλοί φίλοι τους.

Πίνακας 14: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο B1

Επίπεδο Β1

Τύπος/Είδος κειμένου: Ανακοίνωση

Γλώσσα Β' Δημοτικού, γ' τεύχος, σελ. 54

3

Στην εφημερίδα «Τα ανήσυχα μολύβια» έχει ανακοινωθεί ένας διαγωνισμός κατασκευής κολάζ με θέμα την Ελλάδα. Για να πάρεις μέρος, δες τους όρους συμμετοχής.

Αν δεν ξέρεις τι σημαίνει η λέξη **κολάζ**, ψάξε στο λεξικό σου.

Διαγωνισμός κολάζ

- ✓ Πάρτε ένα μεγάλο γαλάζιο χαρτόνι.
- ✓ Κόψτε φωτογραφίες από διάφορα μέρη της Ελλάδας σε διαφορετικά σχήματα και μεγέθη.
- ✓ Κολλήστε τις φωτογραφίες στο χαρτόνι με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλυφτεί όλη η επιφάνειά του.
- ✓ Γράψτε σε μικρά χαρτάκια λέξεις που να περιγράφουν αυτά τα μέρη και συμπληρώστε το κολάζ.
- ✓ Στείλτε το κολάζ στη διεύθυνση: «ΤΑ ΑΝΗΣΥΧΑ ΜΟΛΥΒΙΑ» Τ.Θ. 99999.

Όροι συμμετοχής

Για να πάρετε μέρος στο διαγωνισμό, πρέπει να είστε μέχρι εννιά χρονών. Το κολάζ πρέπει να φτιαχτεί από τουλάχιστον τρία παιδιά και να αποσταλεί μέχρι τις 15 Μαΐου.

Ποιοι είναι οι όροι συμμετοχής στο διαγωνισμό;

Πίνακας 1: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Β1

Επίπεδο Β1

Τύπος/Είδος κειμένου: Συνταγή

Γλώσσα Στ' Δημοτικού, α' τεύχος, σελ. 49

Ρολόι για φάγωμα

Ξέφυγε από τα συνθησιμένα και ξύπνιασέ τους όλους με ένα ρολόι που... τρώγεται! Χρησιμοποίησε ένα πιάτο για βάση του ρολογιού σου. Κόψε, με φορμάκια της κουζίνας σε διάφορα σχήματα, ψωμί του τoστ, τυρί, ζαμπόν —ακόμη και ομελέτα— και χρησιμοποίησέ τα ως αριθμούς του ρολογιού. Κόψε καρότο για δείκτες και ρύθμισέ τους στην ώρα που θέλεις.

Έτοιμο να καταπλήξει όλους βρεθούν στην κουζίνα σου!

περιοδικό *kid's fun*, τεύχος 4, Νοέμβ. 2001

Πίνακας 16: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Β1

B2	
Ο μαθητής μπορεί	<ul style="list-style-type: none"> • να διαβάζει επιλεκτικά ένα κείμενο με στόχο την κατανόηση του γενικού νοήματός του ή / και τον εντοπισμό συγκεκριμένων λεπτομερειών • να διαβάζει προσεκτικά ένα κείμενο για να συναγάγει το νόημα που προκύπτει από τη σχέση μεταξύ δύο ή περισσότερων προτάσεων • να κατανοεί τη σημασία συγκεκριμένων λέξεων του κειμένου από το ευρύτερο περιεχόμενό τους • να κατανοεί το νόημα από τα συμφραζόμενα, ανεξάρτητα από την παρουσία άγνωστων γλωσσικών στοιχείων • να αναγνωρίζει την πρόθεση και τον σκοπό συγγραφής και το επίπεδο ύφους ενός κειμένου • να χρησιμοποιεί κατάλληλες στρατηγικές κατανόησης
Χαρακτηριστικά κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • κείμενα εκτενέστερα σε σχέση με το προηγούμενο επίπεδο • διευρυμένο λεξιλόγιο • πιο σύνθετες γραμματικές δομές • διαφορετικά επίπεδα ύφους (τυπικό, επίσημο, οικείο, φιλικό)
Είδη και τύποι κειμένων	<ul style="list-style-type: none"> • διατύπωση θέσεων - επιχειρημάτων (<i>άρθρα από εφημερίδες, περιοδικά, επίσημα γράμματα, αγγελίες, διαφημιστικό υλικό, ανακοινώσεις, προγράμματα ψυχαγωγίας, κανονισμοί, επιχειρήματα</i>) • οδηγίες (<i>κανονισμοί, προσκλήσεις</i>) • αφηγηματικά κείμενα (<i>ιστορίες, λογοτεχνικές αφηγήσεις</i>)

Πίνακας 17: Η κατανόηση γραπτού λόγου στο επίπεδο B2

Επίπεδο Β2

Τύπος/Είδος κειμένου: Αφήγηση

Γεια σας 3, σελ. 98

 Παρατηρώ την εικόνα, διαβάζω την ιστορία και περιγράφω τις δύο γυναίκες.

Η Αρετή και η Κακία

Όταν ο Ηρακλής έγινε νέος, βρέθηκε σ' ένα σταυροδρόμι και δεν ήξερε ποιο δρόμο να πάρει. Τότε παρουσιάστηκαν μπροστά του δυο γυναίκες. Η μια απλή και σεμνή, η άλλη στολισμένη κι εγωίστρια που μάλιστα έτρεξε για να μιλήσει εκείνη πρώτη στον Ηρακλή. Του είπε ότι, αν την ακολουθήσει, θα 'χει ό,τι επιθυμήσει χωρίς κόπους. Ο Ηρακλής ρώτησε πώς τη λένε κι εκείνη του απάντησε ότι οι μεν εχθροί της την ονομάζουν Κακία, οι φίλοι της όμως Ευδαιμονία. Ύστερα τον πλησίασε η άλλη γυναίκα και του είπε ότι, αν θέλει να τον αγαπήσουν και να τον τιμήσουν οι άνθρωποι, αν θέλει να τους κάνει καλό, πρέπει ν' ακολουθήσει εκείνη. Αλλά, για να τα πετύχει αυτά, πρέπει να αγωνιστεί και να κοπιάσει. Και του είπε ότι τη λένε Αρετή.

 Κι ο Ηρακλής έκανε την επιλογή του. Ακολούθησε τον δρόμο της Αρετής.

Πίνακας 18: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Β2

Επίπεδο Β2

Τύπος/Είδος κειμένου: Ανακοίνωση

Γλώσσα Στ' Δημοτικού, α' τεύχος, σελ. 17

Δύο μέρες στο βουνό

Θα χρειαστείτε σακδίο, 2 φόρμες, 2 ζευγάρια παπούτσια οδοντοβρικό, μπλοκ σημειώσεων, μολύβι, μεγεθυντικό φακό, σκούφα, γάντια, κασκόλ, γυαλιά ηλίου... για να περάσετε ένα αξέχαστο διήμερο στον Περνασσό με τον **Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Ακαρνών**. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι να είστε από 7 έως 18 χρόνων, αλλά και οι μικρότεροι μπορούν να συμμετάσχουν με τη συνοδεία των γονιών τους. Ένα διήμερο στη φύση με δραστηριότητες είναι ο στόχος του προγράμματος.

Θα εξασκηθείτε στη χιονοδρομία, θα γνωρίσετε φίλους, θα ανακαλύψετε την ομορφιά της ελληνικής φύσης, θα μάθετε να προσανατολιζέστε, θα διασκεδάσετε με θεατρικό παιχνίδι και, το κυριότερο, θα καρτώσετε καθαρό αέρα και θα περάσετε ξηνοιαστές ώρες.

Το διήμερο θα πραγματοποιηθεί στις 15 και 16 Φεβρουαρίου στους Δελφούς και η μεταφορά σας μέχρι εκεί θα γίνει με πούλμαν. Όσοι επιθυμείτε να παρακολουθήσετε το πρόγραμμα, πρέπει να δηλώσετε συμμετοχή έως τις 31 Ιανουαρίου και να προκαταβάλετε μέρος των χρημάτων που απαιτούνται.

Τηλέφωνο επικοινωνίας: 210-2461528 (ΕΟΣ Ακαρνών)
υπεύθυνος προγράμματος: Κ. Ιαμούλης

περιοδικό «Ερευνητές», Η Καθημερινή, τεύχος 207, ΙΥ/03

Πίνακας 20: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Β2

Επίπεδο Β2

Τύπος/Είδος κειμένου: Δημοσιογραφικό άρθρο

Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού, γ΄ τεύχος, σελ. 36-37

ΤΑ ΘΕΤΙΚΑ...

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην τηλεόραση

«Οι Ολυμπιακοί Αγώνες της Αθήνας είναι θαυμάσιοι, δήλωσε χθες ο πρόεδρος της ΔΟΕ Ζακ Ρογκε επισκεπτόμενος τις εγκαταστάσεις της ΕΡΤΑ .Ε. στο Διεθνές Κέντρο Ραδιο-τηλεόρασης.

«Είμαι ευτυχής διότι μπορείτε να δείξετε περισσότερα αθλήματα και όλοι οι Έλληνες μπορούν να δουν τους Αγώνες» είπε ο πρόεδρος της ΔΟΕ, ο οποίος παρακολουθεί κάθε βράδυ –όπως αποκάλυψε– την περίληψη της αθλητικής δραστηριότητας που μεταδίδει η ΕΤ 3.

«Καθημερινά υπάρχουν 3,7 δι. άνθρωποι σε όλο τον κόσμο που παρακολουθούν τα αθλήματα. Συγχαρητήρια στην Ελλάδα για αυτό» σημείωσε ο κ. Ρογκε.

εφημερίδα Η Καθημερινή, 20/8/04

ΚΑΙ ΤΑ ΑΡΝΗΤΙΚΑ...

Επτά ημέρες χωρίς τηλεόραση: κόν' το κι εσύ

Εσείς πόσες ώρες στήθικατε σήμερα μπροστά στην τηλεόραση; Μία, τρεις ή παραπάνω; Θα μπορούσατε να ζητάτε μία εβδομάδα χωρίς να την ανοίξετε καθόλου; Η πρόταση μιας μη κερδοσκοπικής οργάνωσης είναι να την κλείσουμε εντελώς για επτά ολόκληρες μέρες.

Δεν είναι η πρώτη φορά που γίνεται μοϊκιάσά* στο καζακούτι. Τον περασμένο χρόνο, περισσότεροι από 7 εκατομμύρια άνθρωποι έβγαλαν την τηλεόραση από την πρίζα.

Ο μέσος Αμερικανός παρακολουθεί περισσότερες από τέσσερις ώρες τηλεόραση ημερησίως. Και μαζί τρώει παραπάνω, πίνει και καπνίζει. Τα κλιόδες διαφημιστικά των στρώκων να καταναλώσει περισσότερες σοκολάτες, καραμέλες, χόμπουργκερ, αναψυκτικά.

Ο αριθμός των διαφημίσεων που «καταβραχθίζουν» τα παιδιά έχει διπλασιαστεί από τη δεκαετία του '70, ξεπερνώντας σήμερα τις 40.000 το χρόνο. Τα παιδιά στην Αμερική περνούν περισσότερη ώρα στην τηλεόραση (1.023 ώρες) παρά στο σχολείο (900 ώρες). Και μη νομίζετε πως στην Ελλάδα τα πράγματα είναι διαφορετικά.

Καιρός να επαναστατήσουμε λοιπόν. Στόχος της εκστρατείας είναι να ανακαλύψουμε τι μπορούμε να κάνουμε όταν δε βλέπουμε τηλεόραση. Και φυσικά δεν εννοούμε να «σερφάρουμε» στο διαδίκτυο ή να παίζουμε ηλεκτρονικά παιχνίδια. Όταν την κλείνεις, ανακαλύπτεις με έκπληξη πόσα ενδιαφέροντα πράγματα υπάρχουν για να κάνεις.

εφημερίδα Η Καθημερινή, 3/4/04 (Θεσσαλονίκη)

Πίνακας 21: Δείγμα κειμένου για το επίπεδο Β2

4. Διδακτικοί στόχοι και τεχνικές ανά στάδιο ανάγνωσης

Στην ενότητα αυτή θα εστιάσουμε στη διδασκαλία της ΚΓΛ ανά στάδιο ανάγνωσης, δηλαδή πριν από την ανάγνωση, κατά τη διάρκειά της και μετά από αυτήν⁶. Μετά την επιλογή του κατάλληλου κειμένου, σύμφωνα με τα κριτήρια που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη υποενότητα, και με βάση το τι μπορεί να κάνει ο μαθητής σε κάθε επίπεδο, ο διδάσκων θα πρέπει να θέσει συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους σε κάθε στάδιο ανάγνωσης αποβλέποντας στο να αναπτύξουν οι μαθητές του στρατηγικές που θα συμβάλουν στη βελτίωση της συγκεκριμένης δεξιότητας αλλά και της γλωσσικής τους ικανότητας συνολικά. Για να το επιτύχει αυτό, θα πρέπει να διαθέτει μια σειρά από τεχνικές (στρατηγικές, δραστηριότητες και ασκήσεις) και να γνωρίζει ποια ή ποιες από αυτές εξυπηρετούν αποτελεσματικότερα τον εκάστοτε στόχο. Για τον λόγο αυτό κρίναμε σκόπιμο να αναφερθούμε στους βασικότερους διδακτικούς στόχους που μπορεί να θέσει ο διδάσκων ανά στάδιο ανάγνωσης και να παρουσιάσουμε ενδεικτικές τεχνικές με τις οποίες μπορεί να τους επιτύχει.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι στόχοι και οι τεχνικές που θα παρουσιαστούν στην ενότητα αυτή είναι γενικοί και ενδεικτικοί με την έννοια ότι δεν θα γίνει αναφορά σε κάθε επίπεδο χωριστά και ότι δεν εξαντλούνται όλες οι πιθανές περιπτώσεις. Επιδίωξή μας είναι να δοθούν οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές, βάσει των οποίων θα οργανώνεται η διδασκαλία της ΚΓΛ, αλλά και κάποιες ιδέες για την υλοποίησή τους. Να διευκρινίσουμε επίσης ότι δεν υπάρχει αντιστοιχία ένα προς ένα ανάμεσα στους στόχους και τις τεχνικές, όπως παρουσιάζονται στους σχετικούς πίνακες, καθώς κάποιοι στόχοι μπορούν να επιτευχθούν με περισσότερες από μία τεχνικές, αλλά και κάποιες τεχνικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν για περισσότερους από έναν στόχους.

A) πριν από την ανάγνωση

Το προαναγνωστικό στάδιο είναι κατ' ουσίαν προπαρασκευαστικό, αλλά είναι πολύ σημαντικό, γιατί επιτρέπει στον διδάσκοντα να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να τους εισαγάγει ομαλά στο θέμα. Βασικοί στόχοι που θα μπορούσαν να τεθούν κατά περίπτωση σε αυτό το στάδιο από τον διδάσκοντα και ενδεικτικές τεχνικές με τις οποίες θα μπορούσαν αυτοί να επιτευχθούν είναι οι εξής:

- **Ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης:** Προσπαθούμε να ενεργοποιήσουμε τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών σχετικά με το θέμα του κειμένου που πρόκειται να διαβάσουν, ώστε να διευκολυνθούν στην κατανόησή του. Για το σκοπό αυτό θα μπορούσαμε να κάνουμε **ερωτήσεις** ή **συζήτηση** σχετικά με το θέμα το κειμένου ή να εφαρμόσουμε την τεχνική του **καταιγισμού ιδεών**, δηλαδή να δώσουμε μια λέξη-κλειδί και να ζητήσουμε από τους μαθητές να ανακαλέσουν συναφές λεξιλόγιο και γνώσεις. Θα μπορούσαμε, μάλιστα, να εντάξουμε τις απαντήσεις τους σε σημασιολογικούς χάρτες στον πίνακα έτσι ώστε να συμβάλουμε στην καλύτερη νοητική οργάνωση του λεξιλογίου και των ιδεών τους.

⁶ Για τα στάδια και τις τεχνικές ανάγνωσης αντλήσαμε στοιχεία κυρίως από τα εξής: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Grabe (2009), Alderson (2000), Anderson (1999), Greenwood (1988), Grellet (1981).

- **Προβλέψεις:** Προκειμένου να αναπτύξουν οι μαθητές στρατηγικές πρόβλεψης σχετικά με το περιεχόμενο του κειμένου, τους ζητάμε **να αξιοποιήσουν τον τίτλο ή οπτικό υλικό** που συνοδεύει το κείμενο. Σε περίπτωση που ο τίτλος δεν προσφέρεται ή δεν υπάρχει διαθέσιμο οπτικό υλικό, μπορεί ο δάσκαλος να διαλέξει από το κείμενο κάποιες λέξεις-κλειδιά και να ζητήσει από τους μαθητές να κάνουν βάσει αυτών υποθέσεις σχετικά με το θέμα του κειμένου.
- **Επέκταση των γνώσεων:** Μπορούμε να εμπλουτίσουμε τις γνώσεις των μαθητών σχετικά με το θέμα του κειμένου, τον συγγραφέα ή το συγκεκριμένο κειμενικό είδος. Αυτό μπορούμε να το επιτύχουμε πολύ απλά με **ερωτήσεις, συζήτηση, ανταλλαγή απόψεων** μεταξύ των μαθητών ή χρησιμοποιώντας **οπτικοακουστικό υλικό**. Για παράδειγμα, αν έχουμε ένα κείμενο σχετικό με τους ολυμπιακούς αγώνες, μπορούμε να προβάλλουμε οπτικοακουστικό υλικό με διάφορα αγωνίσματα ή να δείξουμε σχετικές φωτογραφίες από βιβλία ή εφημερίδες και περιοδικά ή να τους ρωτήσουμε αν έχουν παρακολουθήσει ποτέ αγώνες στο γήπεδο, αν ασχολούνται με κάποιο άθλημα ή αν θέλουν να ασχοληθούν και γιατί.

Αν ο συγγραφέας του κειμένου είναι γνωστός και σημαντικός, μπορούμε ξεκινήσουμε μια **συζήτηση για τον συγγραφέα και την εποχή του**, τις επιδράσεις που δέχτηκε ή -και πιο οργανωμένα- να φέρουμε βιογραφικά στοιχεία και συναφές φωτογραφικό υλικό ή να ρωτήσουμε τους μαθητές τι γνωρίζουν γι' αυτόν τον συγγραφέα ή αν έχουν διαβάσει κάποιο άλλο κείμενό του και αν τους άρεσε.

Η παροχή πληροφοριών πριν από την ανάγνωση κρίνεται επίσης απαραίτητη, αν πρόκειται να διαβάσουν ένα κείμενο από συγκεκριμένο μάθημα (π.χ. φυσική ή χημεία) που έχει ειδικό λεξιλόγιο και απαιτεί κάποιες γνώσεις για να το κατανοήσουν.

- **Κατανόηση της δομής και των συμβάσεων του εκάστοτε κειμενικού είδους:** Αν πρόκειται επίσης για κειμενικό είδος με το οποίο οι μαθητές δεν είναι ιδιαίτερα εξοικειωμένοι (π.χ. ποίημα, άρθρο, γράμμα κτλ.), τότε θα πρέπει ο δάσκαλος να τους δώσει κάποιες πληροφορίες για τη δομή και τις συμβάσεις που ισχύουν στο συγκεκριμένο είδος. Αυτό μπορεί να γίνει με **πρόσθετο υλικό**, με **συζήτηση** ή με **ασκήσεις**.
- **Κατανόηση του λεξιλογίου:** Μπορεί ο δάσκαλος να προδιδάξει άγνωστο λεξιλόγιο που ενδέχεται να δυσκολέψει τους μαθητές στην κατανόηση του κειμένου⁷, εφόσον είναι λεξιλόγιο χρήσιμο. Για να το επιτύχει αυτό, μπορεί να χρησιμοποιήσει **εικόνες, ειδικές ασκήσεις λεξιλογίου** (να δώσει, για παράδειγμα, τις λέξεις μέσα σε προτάσεις που αποκαλύπτουν τη σημασία τους και να τους ζητήσει να τις μαντέψουν).
- **Καθορισμός αναγνωστικών στόχων:** Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο αναγνωστικός στόχος επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον τύπο της ανάγνωσης. Γι' αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό ο δάσκαλος να προκαθορίσει τους αναγνωστικούς στόχους, να εξηγήσει δηλαδή

⁷ Σύμφωνα με έρευνες που έχουν γίνει (Liu Na & Nation 1985), για να μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν το περιεχόμενο ενός κειμένου και τις άγνωστες λέξεις του, θα πρέπει οι γνωστές λέξεις να αποτελούν τουλάχιστον το 95% του συνολικού αριθμού των λέξεων.

στους μαθητές για ποιο σκοπό θα διαβάσουν το συγκεκριμένο κείμενο ή να τους δώσει μια συναφή προαναγνωστική δραστηριότητα.

Στόχοι και τεχνικές α) πριν από την ανάγνωση	
Τι; (στόχοι)	Πώς; (υλοποίηση)
<ul style="list-style-type: none">• Ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης• Προβλέψεις• Επέκταση των γνώσεων με παροχή πληροφοριών σχετικά με το κείμενο• Κατανόηση δομής και συμβάσεων του εκάστοτε κειμενικού είδους• Κατανόηση του λεξιλογίου• Καθορισμός αναγνωστικών στόχων	<ul style="list-style-type: none">• Καταιγισμός ιδεών• Αξιοποίηση τίτλου και συνοδευτικού οπτικού υλικού για τη διατύπωση υποθέσεων• Ερωτήσεις και ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μαθητών• Συζήτηση για το θέμα, για τον συγγραφέα ή για το είδος του κειμένου• Παροχή πρόσθετου βοηθητικού υλικού (π.χ. εικόνες, οπτικοακουστικό υλικό κ.ά.)• Ασκήσεις – δραστηριότητες σχετικά με το λεξιλόγιο, τους αναγνωστικούς στόχους και τη μορφή του κειμένου

Πίνακας 22: Παρουσίαση των διδακτικών στόχων και των τεχνικών υλοποίησής τους στο προαναγνωστικό στάδιο

B) κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης

Το στάδιο αυτό είναι το κύριο στάδιο ανάγνωσης και αυτό στο οποίο έχει δοθεί παραδοσιακά η μεγαλύτερη βαρύτητα κατά τη διδασκαλία. Οι διδακτικοί στόχοι εδώ θα πρέπει να τίθενται σε άμεση συνάρτηση με τον τύπο ή τους τύπους της ανάγνωσης στους οποίους θέλει ο διδάσκων να εξασκήσει τους μαθητές του. Με βάση λοιπόν όσα προαναφέρθηκαν, οι διδακτικοί στόχοι μπορεί να αφορούν την ταχεία/επιλεκτική ή την προσεκτική ανάγνωση τόσο σε τοπικό όσο και σε γενικό επίπεδο, και μπορεί να επιτυγχάνονται με μία ή περισσότερες από τις τεχνικές που προτείνονται ενδεικτικά στον πίνακα 23.

- **Ταχεία/Επιλεκτική ανάγνωση**

Επιφανειακή ανάγνωση: Αν ο στόχος μας είναι να κατανοήσουν οι μαθητές το γενικό θέμα του κειμένου ή των παραγράφων του, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τις παρακάτω τεχνικές: να τους ζητήσουμε **να βρουν μόνοι τους έναν τίτλο** για το κείμενο ή για κάθε παράγραφο ή να επιλέξουν τον σωστό τίτλο με **ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, αντιστοίχισης τίτλων και παραγράφων** ή και με **συμπλήρωση διαγράμματος με τους κυριότερους τίτλους** του κειμένου. Επίσης, θα μπορούσαμε να

κάνουμε **γενικές ερωτήσεις** για το θέμα ή για τις κύριες ιδέες του κειμένου αλλά και **να ελέγξουμε τις προαναγνωστικές προβλέψεις** των μαθητών.

Σάρωση/ανίχνευση: Σε χαμηλότερα επίπεδα γλωσσομάθειας μπορεί ο διδακτικός στόχος να αφορά τον εντοπισμό προεπιλεγμένων στοιχείων. Στην περίπτωση αυτή ο διδάσκων θα μπορούσε, για παράδειγμα, να ζητήσει από τους μαθητές **να βρουν συγκεκριμένες λέξεις σε ένα λεξικό ή σε ένα κρυπτόλεξο**.

Ανάγνωση αναζήτησης: Αν ο στόχος είναι να εντοπίσει ο μαθητής λέξεις ή φράσεις στο κείμενο είτε προεπιλεγμένες πληροφορίες σε επίπεδο προτάσεων, παραγράφων ή κειμένου, ο διδάσκων θα μπορούσε να δώσει μία **άσκηση αντικατάστασης λέξεων του κειμένου με τις συνώνυμές τους** (για την πρώτη περίπτωση) ή να κάνει **ερωτήσεις ανοικτού τύπου** που οδηγούν στον εντοπισμό των προεπιλεγμένων πληροφοριών (για τη δεύτερη περίπτωση). Επίσης, θα μπορούσε να ζητήσει από τους μαθητές **να εντοπίσουν και να συλλέξουν πληροφορίες** για ένα συγκεκριμένο θέμα μέσα από ένα ή περισσότερα κείμενα για περαιτέρω επεξεργασία στην τάξη.

- **Προσεκτική ανάγνωση**

Αν ο διδακτικός στόχος είναι η κατανόηση (άγνωστων) λέξεων με αξιοποίηση των συμφραζομένων, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διάφορους τύπους ασκήσεων: να ζητήσουμε από τους μαθητές να συναγάγουν τη σημασία των άγνωστων λέξεων και **να τις αντικαταστήσουν με γνωστές συνώνυμές τους** ή να επιλέξουν την κατάλληλη σημασία για μία λέξη με **άσκηση αντιστοίχισης, πολλαπλής επιλογής ή ομαδοποίησης**⁸.

Για τη λεπτομερή κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου ή συγκεκριμένων προτάσεών του, ενδείκνυνται οι ευρέως χρησιμοποιούμενες **ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, σωστού – λάθους και οι ανοικτού τύπου ερωτήσεις**. Άλλοι τύποι ασκήσεων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εδώ είναι η **τοποθέτηση παραγράφων στη σωστή σειρά**, η **συμπλήρωση κενών με προτάσεις** που έχουν αφαιρεθεί από το κείμενο κ.ά.

Για τον πιο απαιτητικό στόχο, δηλαδή την κατανόηση του πώς οι ιδέες όλου του κειμένου σχετίζονται μεταξύ τους ή με ιδέες άλλων κειμένων, αλλά και με τον σκοπό του συγγραφέα, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε τις τεχνικές του προηγούμενου διδακτικού στόχου μεμονωμένα ή συνδυαστικά αλλά και άλλες τεχνικές κατά περίπτωση. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να αφαιρέσουμε από κάθε παράγραφο του κειμένου το τελικό τμήμα και να ζητήσουμε από τους μαθητές να το αντιστοιχίσουν με το αρχικό τους τμήμα. Σε ένα πολύ προχωρημένο επίπεδο θα μπορούσαμε επίσης να δώσουμε αποσπάσματα από διάφορα κείμενα και να τους ζητήσουμε να αναγνωρίσουν εκείνα που προέρχονται από τον ίδιο συγγραφέα.

⁸ Για τη διδασκαλία του λεξιλογίου ειδικότερα και για τις λεξιλογικές ασκήσεις γίνεται αναλυτική αναφορά στην ενότητα «Λεξιλόγιο» του Οδηγού Επιμόρφωσης. Για τον λόγο αυτό εδώ περιοριζόμαστε να κάνουμε ενδεικτική αναφορά μόνο στις λεξιλογικές ασκήσεις που έχουν σχέση με την κατανόηση λέξεων μέσα σε κείμενο.

**Στόχοι και τεχνικές
β) κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης**

Τι; (στόχοι)	Πώς; (υλοποίηση)
<p>Ταχεία/Επιλεκτική ανάγνωση</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση του γενικού θέματος του κειμένου (επιφανειακή ανάγνωση) • Εντοπισμός συγκεκριμένων στοιχείων (σάρωση/ανίχνευση, ανάγνωση αναζήτησης σε τοπικό ή γενικό επίπεδο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ερωτήσεις ανοικτού τύπου • Πολλαπλή επιλογή • Σωστό-λάθος • Εύρεση τίτλου • Αντιστοίχιση τίτλων με παραγράφους • Συμπλήρωση διαγράμματος με τους κυριότερους τίτλους του κειμένου
<p>Προσεκτική ανάγνωση</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανόηση άγνωστων λέξεων (με αξιοποίηση των συμφραζομένων) • Λεπτομερής κατανόηση του περιεχομένου του κειμένου ή συγκεκριμένων προτάσεών του • Κατανόηση του πώς οι ιδέες όλου του κειμένου σχετίζονται μεταξύ τους ή και με ιδέες άλλων κειμένων αλλά και με το σκοπό του συγγραφέα 	<ul style="list-style-type: none"> • Έλεγχος προαναγνωστικών προβλέψεων • Εντοπισμός και συλλογή πληροφοριών για τη σύνθεση μιας εργασίας • Τοποθέτηση παραγράφων στη σωστή σειρά • Συμπλήρωση κενών με προτάσεις που έχουν αφαιρεθεί από το κείμενο • Εντοπισμός λέξεων • Εντοπισμός και αντικατάσταση λέξεων του κειμένου με συνώνυμους τους. • Αντικατάσταση άγνωστων λέξεων με γνωστές • Αντιστοίχιση των άγνωστων λέξεων με τις σημασίες τους • Ομαδοποίηση λέξεων

Πίνακας 23: Παρουσίαση των διδακτικών στόχων και των τεχνικών υλοποίησής τους κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης

Γ) μετά την ανάγνωση

Το στάδιο αυτό είναι εξίσου σημαντικό για τη μαθησιακή διαδικασία, καθώς προσφέρεται, εκτός των άλλων, και για τον συνδυασμό της ΚΓΛ με τις υπόλοιπες δεξιότητες. Συγκεκριμένα, εδώ ο διδάσκων θα μπορούσε με **ερωτήσεις** -κυρίως ανοικτού τύπου- και **συζήτηση** να βοηθήσει τους μαθητές να εμβαθύνουν στο θέμα το κειμένου.

Επίσης, θα μπορούσε να αναθέσει στους μαθητές του **να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικές με το θέμα του κειμένου σε άλλες πηγές** (π.χ. διαδίκτυο, βιβλία, εγκυκλοπαίδειες κ.ά.) ούτως ώστε να επεκτείνουν τις γνώσεις που αποκόμισαν βελτιώνοντας έτσι και τις γλωσσικές τους δεξιότητες.

Μία συνήθης τεχνική που χρησιμοποιείται σε αυτό το στάδιο για την αξιοποίηση γλωσσικών στοιχείων του κειμένου για την παραγωγή λόγου είναι η **περίληψη**, η οποία μπορεί να είναι ανοικτού ή κλειστού τύπου. Στη δεύτερη περίπτωση δίνουμε στους μαθητές το κείμενο της περίληψης με μεγαλύτερα ή μικρότερα κενά για να το συμπληρώσουν. Αυτό μας δίνει τη δυνατότητα να μειώσουμε ή να αυξήσουμε τον βαθμό δυσκολίας της δραστηριότητας ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών αλλά και να εστιάσουμε σε εκείνα τα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου που μας ενδιαφέρουν περισσότερο.

Εκτός όμως από την περίληψη, τα γλωσσικά στοιχεία του κειμένου θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και με άλλου τύπου **δραστηριότητες παραγωγής προφορικού ή γραπτού λόγου** (π.χ. μπορούμε να ζητήσουμε από τους μαθητές να σχολιάσουν γραπτά ή προφορικά απόψεις που παρατίθενται στο κείμενο, να υποδυθούν έναν από τους χαρακτήρες μιας ιστορίας κ.ά.). Τέλος, θα μπορούσαμε να ενισχύσουμε τις παραγωγικές τους δεξιότητες ζητώντας τους να αναπτύξουν γραπτά ή προφορικά ένα σχετικό θέμα (π.χ. να συμπληρώσουν τα επιχειρήματα του κειμένου, να δώσουν μια διαφορετική εκδοχή για το κείμενο, όπως να φανταστούν ένα διαφορετικό τέλος μιας αφήγησης, κ.ά.).

Στόχοι και τεχνικές γ) μετά την ανάγνωση	
Τι; (στόχοι)	Πώς; (υλοποίηση)
<ul style="list-style-type: none">• Εμβάθυνση στο θέμα του κειμένου• Επέκταση• Αξιοποίηση γλωσσικών στοιχείων του κειμένου για την παραγωγή λόγου• Ανάπτυξη άλλων δεξιοτήτων	<ul style="list-style-type: none">• Ερωτήσεις – συζήτηση• Αναζήτηση πληροφοριών σχετικών με το θέμα του κειμένου σε άλλες πηγές• Περίληψη του κειμένου• Παραγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου με σχετικό θέμα

Πίνακας 24: Παρουσίαση των διδακτικών στόχων και των τεχνικών υλοποίησής τους στο μετά την ανάγνωση στάδιο

Σημαντικό, τέλος, θα ήταν, ανεξαρτήτως σταδίου ανάγνωσης, να εξασκήσουμε τους μαθητές στο **να χρησιμοποιούν πηγές** (όπως λεξικά, βιβλία αναφοράς, εγκυκλοπαίδειες, διαδίκτυο κ.ά.) και στο **να κρατούν σημειώσεις** ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Εξίσου σημαντικό είναι να μάθουν καθ' όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας **να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους και να ενδιαφέρονται για τις σκέψεις και τα συναισθήματά των άλλων** σεβόμενοι ταυτόχρονα τη διαφορετικότητά τους. Αυτή η στάση θα τους επιτρέψει επιπλέον να γνωρίσουν τα διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα από τα οποία προέρχονται οι άλλοι μαθητές αναπτύσσοντας έτσι και μια **ευρεία πολιτισμική αντίληψη**. Όλα αυτά θα μπορούσαν να βοηθήσουν όχι μόνο στην ανάπτυξη της ΚΓΛ αλλά και στη βελτίωση της γλωσσικής τους ικανότητας στο σύνολό της.

5. Διδακτική πρόταση

Διάρκεια	1-2 διδακτικές ώρες
Επίπεδο ομάδας-στόχου	Επίπεδο Α
Κύριος διδακτικός στόχος	Κατανόηση γραπτού λόγου – φιλικό γράμμα
Θεματική ενότητα	Σχολική ζωή
Συνδυασμός δεξιοτήτων	Παραγωγή προφορικού λόγου Κατανόηση προφορικού λόγου Παραγωγή γραπτού λόγου
Υλικά	Απόσπασμα από το εγχειρίδιο <i>Γεια σας 2</i> , 160 (με αλλαγές) και ένα φύλλο εργασίας

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΒΗΜΑΤΑ

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

1. α) Ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης με καταιγισμό ιδεών

β) Κατανόηση λεξιλογίου με επεξήγηση σημασιών

Ο καθηγητής ζητάει από τους μαθητές να ανακαλέσουν λεξιλόγιο σχετικό με τη λέξη «σχολείο» έτσι ώστε να ενεργοποιήσουν συναφείς προϋπάρχουσες γνώσεις. Ταυτόχρονα ελέγχει αν οι μαθητές γνωρίζουν το σχετικό λεξιλόγιο που περιλαμβάνεται στο κείμενο και εξηγεί συμπληρωματικά όσες λέξεις του κειμένου, σχετικές με το θέμα, τους είναι άγνωστες.

2. Κατανόηση της δομής και των συμβάσεων του συγκεκριμένου κειμενικού είδους (φιλικό γράμμα) με συζήτηση

Ο δάσκαλος, προκειμένου να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών και να επιστήσει την προσοχή τους στη δομή ενός φιλικού γράμματος, μπορεί να απευθύνει στους μαθητές ερωτήσεις, όπως οι παρακάτω:

«Γράφετε γράμματα;»

«Πώς αρχίζετε;»

«Πώς τελειώνετε;»

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

1. Ταχεία/Επιλεκτική ανάγνωση για την γενική κατανόηση του κειμένου (skimming)

Ζητάμε από τους μαθητές να διαβάσουν γρήγορα το γράμμα και να μας πουν σε τι αναφέρεται.

2. Ταχεία/Επιλεκτική ανάγνωση αναζήτησης σε τοπικό επίπεδο [για τον εντοπισμό συγκεκριμένων στοιχείων (local search reading)]

Ζητάμε από τους μαθητές να διαβάσουν γρήγορα το γράμμα και να απαντήσουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Α). Οι ερωτήσεις αυτές, εφόσον δίνονται πριν από την ανάγνωση του κειμένου, προκαθορίζουν και τους αναγνωστικούς στόχους.

3. Προσεκτική ανάγνωση σε τοπικό επίπεδο για τη λεπτομερή κατανόηση συγκεκριμένων στοιχείων των προτάσεων του κειμένου με δραστηριότητες, όπως:

I. Σωστό ή Λάθος; (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Β1), **II. Ερωτήσεις ανοικτού τύπου** (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Β2).

4. Κατανόηση άγνωστων λέξεων με ασκήσεις, όπως:

I. Άσκηση αντιστοίχισης (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Β3), **II. Άσκηση ομαδοποίησης** (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Β4).

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Ανάπτυξη άλλων δεξιοτήτων

1. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες και τους ζητάμε να συλλέξουν πληροφορίες (ρωτώντας τους γονείς και άλλους ανθρώπους του περιβάλλοντός τους) σχετικά με ομαδικά παιχνίδια που έπαιζαν παλιότερα τα παιδιά (*Παραγωγή προφορικού λόγου και ανάπτυξη πολιτισμικής αντίληψης*) (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Γ1).

2. Χωρίζουμε τα παιδιά σε ζευγάρια και τους ζητάμε να ρωτήσουν ο ένας τον άλλο κρατώντας σημειώσεις τι είναι αυτό που του αρέσει περισσότερο στο σχολείο. Στη συνέχεια θα πρέπει να παρουσιάσουν τις προτιμήσεις των συμμαθητών τους. (Συνδυάζουμε κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου και την εξάσκηση στην καταγραφή σημειώσεων. Επίσης αναπτύσσεται στους μαθητές η αντίληψη της σκέψης και των αισθημάτων των άλλων) (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Γ2).

3. Ζητάμε από τους μαθητές να φανταστούν τι θα απαντήσει η Γκρέτα στον Χασάν και να γράψουν το γράμμα του Χασάν (*Παραγωγή γραπτού λόγου*) (βλ. φύλλο εργασίας Άσκηση Γ3)

6. Φύλλο εργασίας μαθητή

A. Διαβάζω γρήγορα το γράμμα και απαντώ στις ερωτήσεις:

- Ποιος γράφει το γράμμα;
- Σε ποιον το γράφει;
- Τι τάξη πάει;
- Πώς λένε τη δασκάλα του;
- Πώς λένε τον δάσκαλό του;

Γεια σου Γκρέτα!

Σου γράφω δύο λόγια για το σχολείο μου. Φέτος, πηγαίνω στη Γ' τάξη. Εδώ το σχολείο αρχίζει στις 8:10 κάθε πρωί και σχολάω στις 2:00 το μεσημέρι. Στο σχολείο γράφω και διαβάζω, μαθαίνω πολλά και καινούργια πράγματα. Κάνω μαθηματικά, ιστορία, θρησκευτικά ... με τον δάσκαλό μου, τον κύριο Νίκο. Μαθαίνω και ελληνικά με την κυρία Χριστίνα. Είμαι πολύ χαρούμενος, γιατί έχω καλούς δασκάλους και πολλούς φίλους. Στο διάλειμμα συνήθως παίζω μπάλα, κρυφτό και κυνηγητό με τους φίλους μου. Κάθε Παρασκευή παίζουμε με άλλα σχολεία ποδόσφαιρο.

Εσύ πώς τα περνάς; Περιμένω νέα σου

Ο φίλος σου
Χασάν

Γεια σας 2, 160 (με αλλαγές)

B. Διαβάζω πάλι το γράμμα προσεκτικά και κάνω τις ασκήσεις:

1. Σωστό ή Λάθος;

- α. Του Χασάν δεν του αρέσει το σχολείο του.
- β. Ο Χασάν μαθαίνει μόνο ελληνικά στο σχολείο του.
- γ. Ο Χασάν δεν έχει ακόμη πολλούς φίλους.
- δ. Μία φορά την εβδομάδα παίζει ποδόσφαιρο με παιδιά από άλλα σχολεία.

2. Απαντώ στις ερωτήσεις.

- α. Τι ώρα πάει ο Χασάν στο σχολείο;
- β. Τι μαθαίνει με την κυρία Χριστίνα ο Χασάν;
- γ. Γιατί είναι χαρούμενος;
- δ. Τι κάνει στο διάλειμμα;

3. Αντιστοιχίζω:

ποδόσφαιρο τις πιο πολλές φορές
φέτος τελειώνω το μάθημα
συνήθως μπάλα
σχολάω αυτό τον χρόνο

4. Βάζω τις λέξεις στη σωστή στήλη:

Θρησκευτικά, κρυφτό, κυνηγητό, ελληνικά, μπάλα, ιστορία

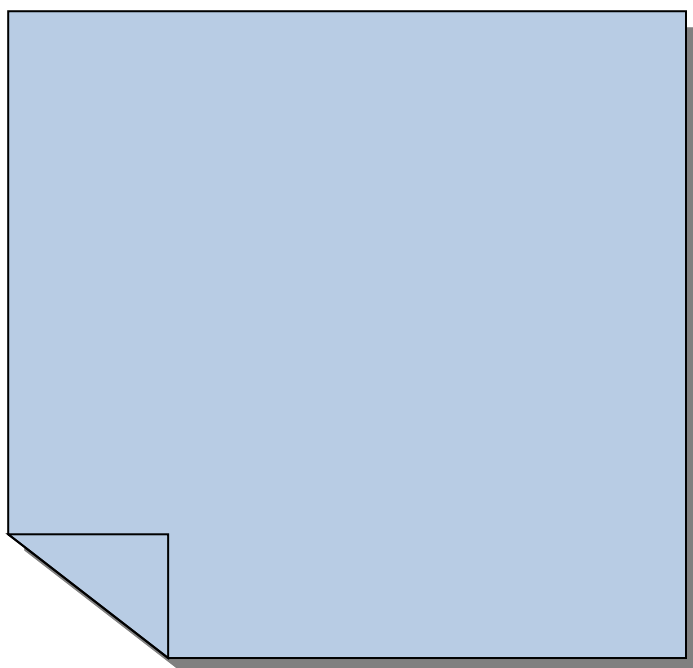
παιχνίδια	μαθήματα

Γ. Και με αφορμή το γράμμα που διάβασα...

1. Ρωτάω τους γονείς μου για τα παιχνίδια που έπαιζαν μικροί και με την ομάδα μου μιλάω στην τάξη γι' αυτά.

2. Ρωτάω τον συμμαθητή μου τι του αρέσει περισσότερο στο σχολείο. Γράφω αυτά που μου λέει και τα λέω στην τάξη.

3. Η Γκρέτα απάντησε στο γράμμα του Χασάν. Τι του γράφει; Γράφω το γράμμα.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Μελέτες και άρθρα

- Alderson, J. C. (2000). *Assessing Reading*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Anderson, N. (1999). *Exploring Second Language Reading: Issues and Strategies*. Boston, MA: Heinle & Heinle Publishers.
- Cohen, A.D., & Upton, T.A. (2006). *Strategies in responding to the new TOEFL reading tasks* (Monograph No. 33). Princeton, NJ: Educational Testing Services.
- Council of Europe (2001). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Διατμηματικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας (1998). *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της ΝΕ ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους (Επίπεδα 1 και 2: Εισαγωγικό και Βασικό)*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Grabe, W. (2009). *Reading in a Second Language: Moving from Theory to Practice*. Cambridge University Press.
- Grellet, F. (1981). *Developing Reading Skills: A Practical Guide to Reading Comprehension Exercises*. Cambridge University Press.
- Greenwood, J. (1988). *Class Readers (Resource Books for Teachers)*. Oxford University Press.
- Ιακώβου, Μ. & Μπέλλα, Σ. (2004). *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους. Προχωρημένο Επίπεδο*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας *Επίπεδα γλωσσομάθειας «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από <http://www.greeklanguage.gr/certification/node/94/>»*.
- Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (1997). *Πιστοποίηση Επάρκειας της Ελληνομάθειας*. Θεσσαλονίκη.
- Κοντός, Π., Ιακώβου, Μ., Μπέλλα, Σ., Μόζερ, Α. & Χειλά-Μαρκοπούλου, Δ. (2002). *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Ενηλίκους. Επίπεδο Επάρκειας*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Liu Na & Nation, I.S.P. (1985). Factors affecting guessing vocabulary in context. *RELC Journal*, 16, 33-42.
- Πρόγραμμα Σπουδών για τη Διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στην υποχρεωτική εκπαίδευση (Δημοτικό & Γυμνάσιο): Οδηγός για τον εκπαιδευτικό* (2011). Αθήνα. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από <http://ebooks.edu.gr/2013/newps.php>».
- Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Urquhart, A.H., & Weir, C. J. (1998). *Reading in a Second Language: Process, Product and Practice*. London: Longman.
- Weir, C. J. (2005). *Language Testing and Validation: An Evidence-Based Approach*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Weir, C. J. (1993). *Understanding and developing language tests*. New Jersey: Prentice Hall.
- Weir, C., & Khalifa, H. (2008). A cognitive processing approach towards defining reading comprehension. *Cambridge ESOL: Research Notes*, 31, 2-10.

Χατζηλουκά-Μαυρή, Ε. & Ιορδανίδου, Α. (2009). Ζητήματα διδασκαλίας του γραπτού λόγου στο Δημοτικό: ομαδοποίηση και σειρά διδασκαλίας των κειμένων. *Νέα Παιδεία* 131, 122-147.

Διδακτικά εγχειρίδια

Γεια σας 2. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από

http://www.keda.gr/epam/pdf/el/geia_sas_math_2.pdf».

Γεια σας 3. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από

http://www.keda.gr/epam/pdf/el/geia_sas_math_3.pdf».

Γλώσσα Β' Δημοτικού, τεύχος γ'. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-B105/document/4e5e8089gflk/52386652ffog/52396177oikk.pdf>».

Γλώσσα Γ' Δημοτικού, τεύχος β'. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-C105/document/4e5e40d7s1j2/5239a4f8r0km/5239a84dwvvg.pdf>».

Γλώσσα Ε' Δημοτικού, τεύχος γ'. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-E104/document/4bd94046bsp0/523c139aeyya/523c141bvmvo.pdf>».

Γλώσσα Στ' Δημοτικού, τεύχος α'. «Ανακτήθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2013 από

<http://ebooks.edu.gr/courses/DSDIM-F102/document/4bd951f7tool/523c2f15xvmk/523c2f41288v.pdf>».